

եղակիէն սկսելով, էջ 48՝ Ուղղականին վրայ, էջ 69՝ Կոչականին վրայ, էջ 74՝ Հայցականին վրայ, էջ 81՝ Մեռականին վրայ, որ կը հասնի մինչեւ էջ 115, ուստի եւ այս հորովը գրաւած է ամենէն ընդարձակ մասը. էջ 115՝ Տրականին վրայ, էջ 125՝ Գործականին վրայ, էջ 137՝ Բացառականին վրայ (պարզ էջ 138 եւ շրջուն՝ էջ 152), էջ 153՝ Ներգոյականին վրայ եւնա: Էջ 162էն սկսեալ Յոգնակի հոլովներու վրայ տեսութիւն մը կը պարզէ, եւ կը հասնի մինչեւ էջ 173: Հոս առանձին գլխով կը խօսի հեղինակը՝ Մշոյ բարբառին մէջ գտնուած յոգնակի առանձին ձեւերու վրայ, որ կը հասնի մինչեւ գրքին վերջը:

Այս հոլովներու համեմատութեան հիմն է կազմած Այտնականի՝ քննական քերականութիւնը. — — —

Յարիներէ հետէ կը զբաղէ հեղինակը՝ Մշոյ բարբառին ուսումնասիրութեամբը. եւ այս երկասիրութեամբն ալ գեղեցիկ օղակ մը աւելցուց բարբառագիտութեան շղթային վրայ: Լեհահայն ունեցաւ իւր Հանուշը, Մշահայն՝ իւր Մտերանցը: Փափաքելի էր որ Պր. Հեղինակն հրատարակէր այս իւր երկասիրութեան համառօտ բովանդակութիւնն՝ նաեւ հայերէն լեզուով, դուրս թողլով ինչ որ արդէն ընդհանուր համեմատական լեզուագիտութեան կը վերաբերի, եւ արդէն համեմատական լեզուագիտութեամբ զբաղողներու ծանօթ է: Այսպիսի համառօտ բովանդակութիւն մը պիտի նպաստէր հայ լեզուագէտներու, որոնցմէ շատերուն անմատչելի պիտի մնան Լ. Մտերանցի գրքերն՝ ինչպէս արդէն այն կարգի ուսանողն գրուածները կը մնան դժբախտաբար:

Բայց հարկ է ընել այս հայերէն համառօտ բովանդակութիւնը, եթէ ամբողջացնել կ'ուզէ Պր. Հեղինակն իւր ուսումնասիրութեանց արդիւնքը, ընդարձակելով տեսութեանց հորիզոնը, զոր հիմայ շատ սահմանափակ կը նկատենք... Միայն Մշեցի բանասէր մի՞ ձեռին ունենալով հայերէն գրուածքը պիտի կարենայ աւելի առատ նիւթեր մատակարարել Պր. Հեղինակին: Մշոյ գաւառին իւր յատուկ յառաջ բերուած շատ մը երեւոյթներ՝ յաբոյժ չն միայն Մշոյ, այլ միւս բարբառներուն ալ: Ասոնց փոխարէն կարելի պիտի ըլլայ միայն եւ միայն Մշոյ բարբառին յատուկ երեւոյթները գրի առնել... Գրեթէ ամբողջովն գործածած է իւր երկասիրութեան մէջ Պր. Մտերանց ինչ որ ուրիշներն այս բարբառի մասին գրած են, ընդխառնելով

անոնց իւր հաւաքածներն ալ. բայց պայտիս կարեւոր առաջնորդ մը ունենալով ի ձեռին՝ ապահով ենք թէ լեզուագէտ գաւառացի մը (օր. Դ. Խաչնոց մը կամ Յ. Գաղանձեան մը, կամ Զահնեան մը, Աճառեան մը եւն) մեծապէս պիտի սատարէ Պր. Հեղինակին գործին ամբողջութեան: Որով այս երկասիրութիւնն պիտի ունենայ ինչն օգուտ: Նախ՝ իբր քննաձառի նիւթ լաւ ուսումնասիրուած ըլլալով աւելի ապահով պիտի հասնի իւր նպատակին, եւ երկրորդ՝ այս ուղղութեամբ դրդիչ ըլլալով այլոց՝ անուղղակի պիտի նպաստէ ուրիշներուն ալ, որոնք առիթ պիտի ունենան որոշ ծրագրով աշխատելու. եւ աւելի առատ նիւթ մատակարարելու համակերել հեղինակին: Կը սպասենք:

Կ. Պոլիս, 2 Դեկտ. 1901:

Հ. ԳԱՐՈՒԷԼ ՄՆԵՆՆԻՆՍԻ

ԱՆՆԱՆՆԵՐ, հանդէս Տախտական, պատմական, լեզուաբանական եւ քննական, հրտ. Կ. Յ. Բաւմանցեան: Հտր. Գ. Պրակ Բ-Գ, Պարիս 1901, 80 էջք 65—160+16: Գինն է (տարեկան շուք գինը)՝ Ֆր. 15:

Բանասիրի ներկայ երկրորդ եւ երրորդ գիրքը միասին հրատարակուած է մօտերս, որուն վրայ կ'ուզենք մեր ընթերցողաց ուշադրութիւնը հրաւիրել՝ ներկայ համառօտ զերուցմամբս: Լրատարակութիւնը, ուրախութեամբ կրնանք արձանագրել, հետզհետէ զարգանալու վրայ է, եւ նուիրած է արդէն հասարակութեան բազմաթիւ գեղեցիկ բանասիրական գրուածքներու ներկայ միացեալ պրակը նոյնպէս շարք մը հետաքրքրական եւ յարուշուած գրութիւններ կը գնէ մեր առջեւ:

Սկզբը կը գտնենք հրատարակչէն՝ Կ. Յ. Բաւմանցեանէ՝ «Ձօն, մը Միւթմարայ Վրբաձօր յիշատակին՝ երկհարկաբանիկ առթիւ: Նիւթն է՝ Հայական իրաւունք ի սկզբանէ մինչեւ մեր օրերը» (էջ 65—70): Բուն բանախօսութիւն մըն է՝ «Համեմատական Պատմութեան Բ. Համաժողովին մէջ» խօսուած: Իբրեւ պայտիս՝ կարելի չէր ընդարձակ մասնագիտական ուսումնասիրութիւն մ'ըլլայ: Բայց իւր համառօտութեան մէջ՝ կարճ եւ գեղեցիկ ամփոփում մըն է գլխաւոր կէտերու:

Մատենախօսական բաժնին մէջ կը գտնենք զեկեղծութեան այլեւայլ նոր հրատարակութեանց մասին: Մատարկութեան արժանի են յատկապէս երկու մատենախօսականներ, մին՝ Մէյէ հայալեզուն գրուած գաղղիներէն լեզուաւ (էջ 71—5)